תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי. דאילו בועז חדא לילה ופלטי שניס רבות: דורו של משה ויהושע עסקו בתורה הרבה ודורו של חזקיהו יותר מהם כדכתיב (ישעיה י) וחובל עול מפני שמן ואמרינן בחלק (לקמן דף לד:) חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיה שהיה דולק בבתי מדרשות עד שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ: **מתכסין בעליים אחת.** עניים היו: **רבי יהודה אומר לעולם לפני המטה יוצאות שכן מצינו בדוד שיצא אחר מטתו של אבנר.** ואי ס"ד נשים אחר המטה אורמיה דדוד להלך עם הנשים: **כשחילה להכרותו.** שהיו קטורין שמאתו היתה הריגת אבנר: **ולבסוף להכרותו.** שידעו הבירור שלא מאת דוד נהרג אבנר: **למחות בשאול.** בהריגת נוב עיר הכהנים: **ידיך לא אמורות.** אדם חשוב היית לשאול והיה לך למחות ולפי שלא מחית נכפול לפני בני עולה נפלת: **מכדי מחויי ממית.** והכי קאמר ידיך לא אקטורות היו לא ניהגת בעצמך כאדם (ח) חשובו) אלא בכל כוחך גילית בדעתך ומחית בשאול: **ששה מלכות בית דוד.** שהעמיד את איש בושת למלך ואם לא המליכו אבנר היו ממליכין את דוד ומשמלך איש בושת עד יום שמלך דוד על כל ישראל היו שתי שניס ומחצה שתי שניס לאיש בושת ואלי שנה בין מיתתו למלכות דוד שמשמת שאול מלך דוד בחברון וכתיב) בחברון מלך שבע שניס ושש חדשים לא מהן חמש שניס שבין מיתת שאול למלכות איש בושת דתניא בסדר עולם (ולקמן דף קו.) והימים אשר מלך דוד ולא וגו' נמצאת מלכות ישראל בטילה חמש שניס אלמא חמש שניס היו בלא מלך נשתיירו שתי שניס ומחצה ממלכות איש בושת למלכות בית דוד: **דרגש ערסא דגדא.** מוהגין היו לערוך מטה ושלחן בבית ולא היו משתמשין בהן כלל אלא למזל הבית מוצחת משום ניחוש. גדא מזל ודומה (ג) גד גדי וסמוך לא (שבת דף סו:): **עד השתא לא אוסכיניה.** עד הנה לא ישב על אותה מיטה שהרי מוצחת היא לנוי הבית: **והשתא.** דאבל הוא בעינן לאותביה עלה מהיכא תיפוק לן: **השתא מוכלינן ליה.** משל אחרים: **אלא אי קשיא.** אדעולא הא קשיא עלה דתניא בעלמא (מו"ק דף כו.) דרגש אין צריך האבל לכפותו: **מתיר קרביטין.** בימי אבלו. קרביטין נולאות: **קרביטין מי איתי ליה.** הלא כשאר מטות עושין אותה מטה: **גילדאי.** לעצמן: **ערסא דגלא.** מטה של עור ותולין לעוות בשפת העור סביב וכשרוצין לנטותו עונדין הרצועות באלכסון המטה וכשמתירין אותה הוא נופל והן קרביטין וחם הוא עליו לכפותו אלא יתקלקל העור בלחלוח הקרקע שלא היו ראשי כרעיו גבוהין מסירוגו למעלה. וקאמר ת"ק זוקפו על דופן הכרעים ואלכוסתיו למעלה ואמר ליה רבן שמעון מתיר קרביטין והוא נופל: סירוגו

תחליפא שמיה דהוה שביח בשוקא דגילדאי ואמר ליה מאי דרגש ערסא דצלא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש סירוגו

נשים לצאת לפני המטה. דכיון דשעת צער הוא ליכא למיחש להרהור ובירושלמי פליגי איכא למאן דאמר לפני המטה לפי שגרמו מיתה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני המטה לפי שגנאי לבנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים:

ששהא מלכות וכו'. אף על גב דדרשינן (מדרש רבה פרשת ויצא) ומלכים ממך יצאו זה שאול ואיש בושת מ"מ היה יכול להתקיים במקום אחר ולא היה לו לשהות מלכות בית דוד שנמשח כבר על פי נביא: **שתי** שנים ומחצה. פי' בקונטרס שמלכות ישראל היתה בטלה חמש שנה בין מיתת שאול למלכות איש בושת ב' שניס וחמלה היינו שתי שניס ממלכות איש בושת ומחצה בין מיתת איש בושת למלכות דוד ולא נהירא אדא דלמה נענש על אותה אלי שנה דבין מיתת איש בושת למלכות דוד הלא קודם מיתתו חזר אבנר ונתאמץ להמליך את דוד כדכתיב (שמואל ב ג) ויעלה אבנר מלאכים אל דוד וגו' ועוד דכיון דחמש שניס עמדו בלא מלך ולא המליכו את דוד א"כ למה נענש אבנר במה שנתחזק אחרי כן להמליך איש בושת ונראה לי איפכא דאותה אלי שנה היתה בין מיתת שאול למלכות איש בושת ובאותם הימים נתחזק אבנר ודבר לכל ישראל להמליך איש בושת עד שהמליכו לסוף אותה אלי שנה ומשמת איש בושת היתה מלכות ישראל בטלה חמש שניס עד שמלך דוד ונמלאו ז' שניס ומחצה שמלך דוד בחברון כדכתיב בהדיא אע"ג דבאילך קרא לא אמיב רק ז' שניס ח) היינו לפי שנטרע דאחרינן בחלק (לקמן דף קז.) והא דלא אמיב אלי שנה זאת בחשבון בטול מלכות ישראל (בחלק) היינו לפי שלא היתה סמוך לה' שניס ולא היה הבטול יחד:

מלך

תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש כדאמרן אמר רבי יוחנן מאי דכתיב [1]רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה רבות בנות עשו חיל זה יוסף ובועז ואת עלית על כולנה זה פלטי בן ליש אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מאי דכתיב [2]שקר החן והבל היופי שקר החן זה יוסף והבל היופי זה בועז יראת ה' היא תתהלל זה פלטי בן ליש דבר אחר שקר החן זה דורו של משה והבל היופי זה דורו של יהושע יראת ה' היא תתהלל זה דורו של ר' יהודה ברבי אילעאי אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה: **מתני'** [א]מת לו מת אינו יוצא מפתח פלטרין שלו רבי יהודה אומר אם רוצה לצאת אחרי המיטה יוצאות שכן מצינו בדוד שיצא אחר מיטתו של אבנר שנאמר [3]והמלך דוד הולך אחר המיטה א"ל [3]לא היה הדבר אלא לפיים את העם [ב][3]וכשמברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש: **גמ'** תנו רבנן [ג]מקום שנהגו נשים לצאת אחר המיטה יוצאות לפני המיטה יוצאות ר' יהודה אומר לעולם נשים לפני המיטה יוצאות שכן מצינו בדוד שיצא אחר מיטתו של אבנר שנאמר [3]והמלך דוד הולך אחר המיטה אמרו לו לא היה הדבר אלא לפיים את העם ונתפייסו שהיה דוד יוצא מבין הנשים ונכנס לבין הנשים ויצא מבין הנשים ונכנס לבין האנשים שנאמר [4]וידעו כל העם וכל ישראל כי לא היתה מהמלך להמית את דוד שיצא כל העם להברות את דוד כתיב [ד]להברות וקרינן להברות בתחלה להכרותו ולבסוף להברותו אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ר' יצחק אמר מיחה ולא נענה ושניהן מקרא אחד דרשו [5]ויקונן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה הכי קאמר ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאי טעמא לא מחית [6]כנפול לפני בני עולה נפלת ומ"ד מיחה ולא נענה איתמהויי מתמה הכמות נבל ימות ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים מכדי מחויי מחית מ"ט כנפול לפני בני עולה נפלת למאן דאמר מיחה מ"ט איענש א"ר נחמן [ג](ברבי) יצחק ששהא מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה: וכשמברין אותו כו': מאי [7]דדרגש אמר עולא ערסא דגדא א"ל רבנן לעולא מי איכא מידי דעד האידנא לא אותביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רבא מאי קושיא דילמא מידי דהוה אאכילה ושתיה דעד האידנא לא אכיליה ולא אשקיניה השתא [ה]קא מוכלינן ליה וקא משקינן ליה אלא אי קשיא הא קשיא [ו]דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו ואי ס"ד ערסא דגדא אמאי אינו צריך לכפותו והתניא [ז]הכופה [ו]את מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה מאי קושיא דילמא מידי דהוה אמטה מיוחדת לכלים דקתני [ח]אם היתה מיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רשב"ג אומר [ט]דרגש מתיר קרביטין והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגדא קרביטין מי איתי ליה אלא כי אתא רבין אמר אמר לי ההוא מרבנן ורב רב נחמן בר יצחק אמר מיחה. ומפני מה נענש מפני שעיכב מלכות בית דוד שנתים ומחצה: **וכשמברין** אותו כל העם מסובין על הקרקע והוא על הדרגש: **ירושלמי** דרגש יש בו משום כפיית המטה [ספסל אין בו משום כפיית המטה]. המלך אינו חייב בכפיית המטה [כהן גדול חייב בכפיית המטה. תני ההספד וכל העוסקין בהספד מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה מעשה היה והפסיקו רבותינו לק"ש ולתפלה]. מאי דרגש ערסא דצלא. פי' מטה של ערות. דרגש מתיר

א) [מ"ק כ:. נדרים נו.], **ב)** [בכל הספרים שלפנינו לא נמצא שום קרי וכתיב ועמ"ש בס"ד לקמן קנ. על הגליון בענין ויתמר לו], **ג)** [נ"ל כה], **ד)** נדרים נו. ע"ש מו"ק כ:. כל הקוגיא וע"ש, **ה)** תענית ל:. מו"ק כ:. [נדרים נו.], **ו)** [י"ג מכות], **ז)** [ב"ב ה], **ח)** והיינו לפי כ"ל,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכדי וכו' כאדם שאינו חשוב אלא: **(ב)** ד"ה לדגש וכו' ודומה לו גד:

מוסף רש"י

וכשמברין אותו. למלך כשהוא אבל (נדרים נו.). **ערסא דגדא.** מטה שלין אדם יושב עליה ומיוחדת למזל, כמו ויפעיה סה) העורכים לגד שלחן (מו"ק כז. מכת"י. וכעי"ז נדרים נו.) מי איכא מידי כו'. מכלל דדרגש לאו ערסא דגדא הוא (נדרים נו.). **דעד האידנא לא אותביניה.** עד השתא לא היה חשוב אותו מלך לאותויכיה על אותה מטה (מו"ק שם מכת"י). **דעד האידנא לא אכיליה.** משל אחרים, כדאמרינן (מו"ק כז:) אבל אסור לאכול בסעודה ראשונה משלו (מו"ק שם מכת"י). אינו צריך לכפותו. ממש הכרעים מלמעלה, אלא זוקפו. שמעמידו על שני כרעיו ודיו (נדרים שם). **ואי ס"ד ערסא דגדא.** למיטה משונה היא כל כך (שם) אמאי אינו צריך לכפותו. הא לא נשתנה משאר מטות אלא שמיוחדת למזל ואין יושבין עליה (מו"ק שם מכת"י). **והתניא** הכופה כו'. חו נמי הוא אומר ומיטה משונה היא צריך לכפותה, אלא שמע מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא (נדרים שם). **מידי דהוה אמטה מיוחדת לכלים.** ליתן עליה כלים, והוא אומר ואין יושבים עליה אין צריך לכפותה (שם נו.). **דרגש מתיר קרביטיו.** אין צריך לזוקפה אלא הוא הופכו מטל קרביטיו והיא נופלת. קרביטין נולאות שבו (שם). **קרביטין מי איתי ליה.** הא לא מפקרקיע ליה לעולם אלא קבוע ועומד (מו"ק שם מכת"י). הכי קיים להו דלא הוו להו קרביטין, שאינה עשויה להתפקר אלא עומדת מעצמה לעולם (נדרים שם). **ערסא דצלא.** מטה שעושין בשיש ליתן עמהן בדרך ומוקנין הארוכות שקורין אשפודאיי"ש ותולין בהן רצועות וגם בעור שפוסקין עליו תולין רצועות כנגד רצועות של ארוכות המטה וכשרוצין לתקנו עוקנין רצועות העור כרצועות של ארוכות המטה ואח"כ מוחכין ארוכות בכרעים וכשרוצין לפורקן מתירין קרביטין והעור נופל מאליו (מו"ק שם מכת"י). **לו:** של עור שיש עליה, אבל אינה משונה כל כך, ולהכי הוא"ל ואינה משונה כל כך לא היה כופה אלא זוקפה ויו, וערסא דגלא אית לה קרביטין ופליגא דשב"ג בגמרא ואמר דבעי כפיה כל כך שמתיר קרביטין והעור נופל מאליו לפי שיש רצועות סביב לעור ומותחין אותו בין ארוכות המטה וקושרין הרצועות בארוכות ושוכבין עליו וכשמתירין הרצועות והעור נופל אין לך כפיה גדולה מזו (נדרים שם).

עין משפט נר מצוה

לד **א** מיי' פ"ב מהל' מלכים הל' ד ופ"ז מהל' אבל הלכה ז סמג עשין קטו:

לה **ב** מיי' פ"ז מהל' אבל הלכה ז:

לו **ג** מיי' שם הלכה ח ופ"ב מהל' מלכים הלכה ד סמג עשין מד"ש ב טוש"ע י"ד סי' שנט סעיף ה:

לח **ה** מיי' שם פ"ד הלכה ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' שעח סעיף ה:

לט **ו ז ח ט** מיי' שם פ"ה הלכה יח טוש"ע י"ד סי' שפז:

תורה אור השלם

1. רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה:
משלי לא כט
2. שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי אִשָּׁה יִרְאַת יְיָ הִיא תִתְהַלָּל:
משלי לא ל
3. וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל יוֹאָב וְאֶל כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ קְרָעוּ בִגְדֵיכֶם וְחִגְרוּ שַׂקִּים וְסִפְדוּ לִפְנֵי אַבְנֵר וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּטָּה:
שמואל ב ג לא
4. וַיֵּדְעוּ כָל הָעָם וְכָל יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא כִּי לֹא הָיְתָה מֵהַמֶּלֶךְ לְהָמִית אֶת אַבְנֵר בֶּן נֵר:
שמואל ב ג לז
5. וַיָּבֹא כָל הָעָם לְהַכִּרוֹת אֶת דָּוִד לֶחֶם בְּעוֹד הַיּוֹם וַיִּשָּׁבַע דָּוִד לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה לִי אֱלֹהִים וְכֹה יֹסִיף כִּי אִם לִפְנֵי בוֹא הַשֶּׁמֶשׁ אֶטְעַם לֶחֶם אוֹ כָּל מְאוּמָה:
שמואל ב ג לה
6. וַיְקֹנֵן הַמֶּלֶךְ אֶל אַבְנֵר וַיֹּאמַר הֲכִמּוֹת נָבָל יָמוּת אַבְנֵר: יָדֶיךָ לֹא אֲסוּרוֹת וְרַגְלֶיךָ לֹא לְנְחֻשְׁתַּיִם הֻגָּשׁוּ כִּנְפוֹל לִפְנֵי בְנֵי עַוְלָה נָפָלְתָּ וַיֹּסֶף כָּל הָעָם לִבְכּוֹת עָלָיו:
שמואל ב ג לג-לד

רבינו חננאל

לפחות. ואת עלית על כולנה זה פלטי בן ליש. שקר החן זה יוסף והבל היופי זה בועז אשה יראת ה' [היא] תתהלל זה פלטי ר"א שקר החן זה דורו של משה. הבל היופי זה דורו של יהושע. אשה יראת ה' היא תתהלל זה דורו של ר' יהודה אומר אם רוצה לצאת אחרי המטה כדרך שיצא דוד אחרי מטתו של אבנר יוצא: **ת"ר** מקום שנהגו הנשים לצאת אחרי המטה יוצאות לפני המטה יוצאות ר' יהודה אומר לעולם הנשים לפני המטה שנאמר והמלך דוד הולך אחרי המטה כו'. אמר רב מפני מה נענש אבנר שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ואמרינן בגמ' בסוף נגמר הדין בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג כו'. ופירושו פירשו בירושלמי במסכת סוטה בפרק א'.

מלך מותר וכו'. [6] תימה למה נענש אחאב על נבות כיון שלא רצה למכור לו כרמו ועוד דבפרק הכותב לא לדיר (ב"ק דף ס.) קאמר דוד שאל אם היה יכול להחליף גדישין של שעורין מישראל לתת בפני בהמתו (1) וי"ל דבפרשת המלך כתיב (שמואל א ח) יקח ונתן לעבדיו ולא לעצמו ועוד י"ל דבאנס היה יכול ליקח אם היה רוצה אבל כשהיה שואל אחאב שימכרו לו משדה נבות שרשות בידו לומר לא אמכור ועי"ל דענש לפי שאל הכרם לעשות ע"ז דכתיב (מלכים א כא) והיה לי לגן ירק כמו המתקדשים והמטהרים אל הגנות (ישעיה סו) והנקדן תירץ דאינו מותר רק בשדות הלחוקים מן העיר ולא מעלי לא כך אבל כרם נבות היה אבל היכל אחאב בשומרון ועי"ל דדוקא בשדה מקנה אבל שדה אחוזה שירש מאבותיו לא כמו שהשיב נבות חלילה לי מאתי נחלת אבותי לך [7] אי נמי דפרשת המלך לא נאמרה רק על המלך שנמלך על כל ישראל ויהודה ומאת המקוס ואחאב לא מלך על יהודה וגם לא מלך מאת המקוס: דאי

מתוכו מטה סירוגה מעל גבה מיתיבי [8] **כלי עץ מאימתי מקבלין טומאה המטה והעריסה** [9] **משישופם בעור הדג ואי מטה מסורגת** [10] **(היא) מעל גבה למה לי שיפת עור הדג אלא הא והא מתוכו מטה אעולי ואפוקי בבזיוני דרגש אעולי ואפוקי באבקתא** [7] **אמר ר' יעקב אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כרשב"ג** [8] **אמר רבי יעקב בר אמי** [9] **מטה שנקליטה יוצאין זוקפה ודיו: מתני'** [1] **ומוציא למלחמת הרשות על פי בית דין של שבעים ואחד** [2] **ופורץ** [3] **לעשות לו דרך ואין ממחה בידו** [4] **דרך המלך אין לו שיעור** [5] **וכל העם בוזזין ונותנין לו והוא נוטל חלק בראש: גמ' תנינא הדא זימנא אין** [6] **מוציאין למלחמת הרשות אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד איידי דתנא כל מילי דמלך תנא נמי** [6] **מוציאין למלחמת הרשות אמר רב יהודה אמר שמואל** [1] **כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו רב אמר לא נאמרה פרשה זו אלא לאיים עליהם שנאמר** [1] **שום תשים עליך מלך** [2] **שתהא אימתו עליך כתנאי ר' יוסי אומר** [3] **כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו ר' יהודה אומר לא נאמרה פרשה זו אלא כדי לאיים עליהם שנאמר שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך וכן היה רבי יהודה אומר ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה רבי** [2] **נהוראי אומר לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן שנאמר** [2] **ואמרת אשימה עלי מלך וגו'** [3] **תניא ר"א אומר זקנים שבדור כהוגן שאלו שנאמר** [3] **תנה לנו מלך לשפטנו אבל עמי הארץ שבהן קלקלו שנאמר** [4] **והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו** [5] **תניא רבי יוסי אומר** [6] **שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ואיני יודע איזה מהן תחילה כשהוא אומר** [5] **כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק הוי אומר** [6] **להעמיד להם מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר** [6] **וישב שלמה על כסא ה' למלך ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחלה או להכרית זרעו של עמלק תחלה כשהוא אומר** [7] **והניח לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' וגו' הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחלה וכן בדוד הוא אומר** [8] **ויהי כי ישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב וכתיב** [9] **ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וגו' אמר ריש לקיש בתחילה מלך שלמה על העליונים שנאמר** [6] **וישב שלמה על כסא ה' ולבסוף מלך על התחתונים שנאמר** [10] **כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה** [9] **רב ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם וחד אמר תפסח בהדי הדדי הוו יתבו וכשם שמלך על תפסח ועל עזה כך מלך על כל העולם כולו ולבסוף לא מלך אלא על ישראל שנאמר** [11] **אני קהלת הייתי מלך על ישראל וגו' ולבסוף לא מלך אלא על ירושלים שנאמר** [12] **דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים ולבסוף לא מלך אלא על מטתו שנאמר** [13] **הנה מטתו שלשלמה וגו' ולבסוף לא מלך אלא על מקלו שנאמר** [14] **זה היה חלקי מכל עמלי** [9] **רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו הדר או לא הדר רב ושמואל חד אמר הדר וחד אמר לא הדר מאן דאמר לא הדר** [9] **מלך והדיוט ומאן דאמר הדר מלך והדיוט ומלך: פורץ לעשות לו דרך: ת"ר** [2] **אוצרות מלכים למלך ושאר ביזה שבוזזין מחצה למלך ומחצה לעם אמר ליה אביי לרב דימי ואמרי לה לרב אחא בשלמא אוצרות מלכים למלך אורחא דמלתא אלא שאר ביזה שבוזזין מחצה למלך ומחצה לעם מנלן דכתיב** ומשחו

מלתמתנו (ש"מ ח): **כשחילה.** קודם שנשא שלמה נשים נכריות מלך אף על עליונים: **וכשם שמלך על הפסח ועזה כך מלך על כל העולם כולו.** והכי קאמר קרא כי הוא רודה בכל עבר הנהר כמתפסח ועד עזה: **על מקלו.** שהשליכו אשמדאי מכסאו כדאמרינן במסכת גיטין (דף סח:): **גונדו.** עליתו ובסדר טהרות (כלים פרק טז מ"ח) פירש רש"י מקידה הוא מקידה של חרש (ה) ודומה לו חד אמר קודו וחד אמר מקלו (ויקרא רבה פרשה אחרי ק) והוא מקידה ששותה בה מיס: **מלך והדיוט.** ושוב לא חזר למלכותו (ר): ומשחו

סירוגו. קשיתו: **מסוכו.** שיש נקביס (ב) בארכבותיו ותוחבין בהן רגלי לגועות התלויות בעור ועונבים ואין מרכיבין הרגועה על גבי ארוכות המטה: **סירוגה מעל גבה.** החבלים מרכיבין על ארוכות המטה מיכן ומיכן ואורג והוא סירוג: **העריסה.** עריסת תינוקות ברש"ן: **משישופם בעור הדג.** משפשפם בעור הדג כדי להחליק הארוכות ליפותם: **למה לי שיפת עור הדג.** הלא אין יופיין ניכר שהרי מכוסות הן תמיד בראשי החבלים המסורגים על גבן: **מטה אעולי ואפוקי בבזיוניה.** בנזעים ונקביס של ארוכות מכניס ומוציא ראש החבל ומסרג: **באבקתא.** לוגאות התלויות בנקבי ארכובותיו ובהן מכניסין ראשי רגועות התלויות בשפת העור: **שנקליטה יוצאין.** נקליטין שני עצים ארוכים ומעמידין אותן באמצע דופני המטה אחד מראשותיה ואחד מרגלותיה ומפולגין הן בראשותיהן ומניחין קנה מזה לזה ועליו פוסקין הכילה ויש שמחברין אותן נקליטין למטה והיינו יוצאין שמחוברין ויוצאין מן המטה ואין יכול לכפותה מפני נקליטה: **זוקפה.** על מראשותיה או על מרגלותיה (ג) וארכובותיה למעלה ודיו: **מתני' ופורץ.** גדרות אחריס: **לעשות לו דרך.** לשדהו ולכרמו: **חלק בראש.** חלק היפה בורר ראשון ונוטל מחצה: **גמ' כפרשה מלך.** בספר שמואל (א ח) בניכם ובנותיכם יקח ויכולא בהם: **רב אמר לא נאמרה פרשה.** דשמואל אלא לאיים עליהם שתהא אימת מלכם עליהם אבל אינו מותר לעשות: ה"ג **רבי יהודה אומר לא נאמרה פרשה זו אלא לאיים עליהם.** ולא גרס לישנא ובהלא דהא לרבי יהודה יפה כיוונו שהרי נצטוו ישראל על כך והכי גרס לה בתוספתא (פ"ד ה"ג): **שלש מצות.** להכי נקט שלש הללו שהן מצוות זו בזו לעשותן כסדרן כדמפרש לקמן בתחלה מלך ואחריה עמלק ואחריה בית הבחירה: **בכניסתם לארץ.** דבכולהו כתיב ירושה וישבתה וירשתה וישבת בה ואמרת אשימה עלי מלך (דברים יז) בעמלק כתיב (שם כה) והיה בהניח ה' וגו' ובבנין בית הבחירה כתיב (שם יב) ועברתם את הירדן וישבתם בארץ וגו' והדר כתיב והיה המקום וגו': **לא נאמרה פרשה זו.** דשום תשים עליך מלך משום מצוה אלא כנגד תרעומתם שגלו לפניו שעתידים להתרעם על כך ולומר והיינו גם אנחנו ככל הגוים שנאמר ואמרת אשימה עתידין אתם לומר כן: (ד) **ר' נהוראי אומר** לא גרסינן ליה בתוספתא [6]. ותדע דשיבוש הוא דהא קי"ל בעירובין (דף יג:) דהוא רבי נחמיה הוא רבי נהוראי [7]: **עמי הארץ קלקלו.** דאילו זקנים שאלוהו לשופטים ולרדות הסרבנים שבהם אבל עמי הארץ הלו עליו מלחמותיהם שאמרו ואלא בראשינו ונלחם את

מסורת הש"ס

[6] נדרים נו: כלים פט"ז מ"א, [7] ב) [ע' תוס' חולין כה. ד"ה להטיחן], [8] רש"ל מ"ז, [9] [ע' שם. מו"ק כז.], [10] [שם ע"ש], [1] [פסחים קו.] ומות עו: כ"ק ס: כ"ב קו.], [2] [ב"ב קמו.], [3] [לעיל כ., [4] [לקמן כב. וש"נ], [5] [תוספתא פ"ד ע"ש], [6] ע' רש"ל, [7] רש"ל מוחק תינח תנא וגורס ר"מ בר' יוסי אומר, [8] פ"א מ"ח ר' יודא אמר בו', [9] מגילה יא., [10] גיטין סח:, [11] [גיטין שם ע"ש מגילה יא:], [12] [פ"ד ה"ג]., [13] [ע' רש"ל ד"ה ר' נהוראי], [14] [ל"ל תנחומא אחרי אן], [1] ר"ל כעין מלכות לאשה שאנף על העליונים כך נדפס על גליון רש"י בגיטין שם: כשם רש"ל, [2] פ"א ועי"ל.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מלך וכו' תימה. קושיא זו היא בזוהר הקדוש פ' וישב:

הגהות הב"ח

(א) נב' תנא נמי מוציא למלחמת: (ב) רש"י ד"ה ממוכו שיש נקביס בארכובותיו ותוחבין: (ג) ד"ה זוקפה וכו' על מרגלותיה וארכובותיה למעלה ודיו: (ד) ד"ה רבי נחמיה אומר כו' לא גרסינן ליה בתוספתא: (ה) ד"ה גונדו וכו' של חרש וגורס לו חד אמר מקודו וחד אמר: (ו) תיב' ד"ה מלך וכו' בפני בהמתו ולשלם להם גדישין של עדשי' דפלשתי' וי"ל דבפרשת:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תורה אור השלם

1. שוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא: דברים יז טו
2. כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וִירִשְׁתָּהּ וְיָשַׁבְתָּה בָּהּ וְאָמַרְתָּ אָשִׂימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתָי: דברים יז יד
3. וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ תֵּנָה לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ וַיִּתְפַּלֵּל שְׁמוּאֵל אֶל יְיָ: שמואל א ח ו
4. וְהָיִינוּ גַּם אֲנַחְנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם וְשָׁפְטָנוּ מַלְכֵּנוּ וְיָצָא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת מִלְחֲמֹתֵנוּ: שמואל א ח כ
5. וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַיְיָ בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר: שמות יז טז
6. וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא יְיָ לְמֶלֶךְ תַּחַת דָּוִיד אָבִיו וַיַּצְלַח וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו כָּל יִשְׂרָאֵל:
דברי הימים א כט כג
7. וְעָבַרְתֶּם אֶת הַיַּרְדֵּן וַיִּשַׁבְתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מַנְחִיל אֶתְכֶם וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַיִּשַׁבְתֶּם בֶּטַח: וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם שְׁמָּה תָּבִיאוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מַעַשְׂרֹתֵיכֶם וּתְרוּמַת יְדְכֶם וְכֹל מִבְחַר נִדְרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְּרוּ לַיְיָ: דברים יב יא-יא
8. וַיְהִי כִּי יָשַׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וַיְיָ הֵנִיחַ לוֹ מִסָּבִיב מִכָּל אֹיְבָיו: שמואל ב ז א
9. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנָּבִיא רְאֵה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה: שמואל ב ז ב
10. כִּי הוּא רֹדֶה בְּכָל עֵבֶר הַנָּהָר מִתִּפְסַח וְעַד עַזָּה בְּכָל מַלְכֵי עֵבֶר הַנָּהָר וְשָׁלוֹם הָיָה לוֹ מִכָּל עֲבָרָיו מִסָּבִיב: מלכים א ה ד
11. אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלִָם: קהלת א יב
12. דִּבְרֵי קֹהֶלֶת בֶּן דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלִָם: קהלת א א
13. הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל: שיר השירים ג ז
14. וְכֹל אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ עֵינַי לֹא אֲצַלְּתִּי מֵהֶם לֹא מָנַעְתִּי אֶת לִבִּי מִכָּל שִׂמְחָה כִּי לִבִּי שָׂמֵחַ מִכָּל עֲמָלִי וְזֶה הָיָה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי: קהלת ב י

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ה מהלכות כלים הלכה ח:
מא ב מיי' פ"ה מהל' אבל הל' יח סמג עשין מד טור"ד סי' שפז סעיף ב:
מב ג מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ח ופ"ה מהל' מלכים הלכה ב סמג עשין קיז:
מג ד ה מיי' פ"ה מהל' מלכים הל' ג סמג עשין שם:
מד ו מיי' שם פ"ד הל' ט סמג שם:
מה ז מיי' שם הלכה ח סמג עשין קטו:
מו ח ט י מיי' שם פ"א הל' ח סמג עשין קיד:
מז כ מיי' שם פ"ד ה"ט:

לעזי רש"י

ברי"ץ. עריסה.

רבינו חננאל

קרביטיו ונופל מאליו: **אמר** רב"ל הלכה כרשב"ג דאמר מטה שנקליטה יוצאין זוקפה ודיו מטה המיוחדת לכלים אין צריכין לכפותה: **ופורץ** לעשות לו דרך ואין ממחין בידו שדרך המלך אין לו שיעור. אמר שמואל כל האמור בפרשת המלך המלך מותר בו ר' יוחנן אמר לא נאמרה פרשה זו משפט המלך ליקח את בני ישראל ולשומם לו במרכבתו ובפרשיו ולחרוש חרישו ולקצור קצירו ולעשות כלי מלחמתו וכלי רכבו. ובנות ישראל יקח להיות לו רקחות טבחות ואופות ושדות בני ישראל וכרמיהם וזיתיהם הטובים יקח ונתן לעבדיו וזרעיהם יעשר ויצאנם יעשר ולעבדיו ובהמתם ובחוריהם הטובים וחמוריהם יקח ועשה למלאכתו ולבני ישראל אמרו ואתם תהיו לו לעבדים ועקתם ביום ההוא מלפני מלככם אשר בחרתם לכם ולא יענה ה' אתכם ביום ההוא. אמר (לו) ר' יוחנן לא פירש להם אילו כולם שהתירם לו הקב"ה אלא ליירא ולבהלם בלבד. תניא אמר ר' יהודה ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ להעמיד להם מלך ולבנות בית הבחירה ולהכרית זרע עמלק ואוקימנא להעמיד להם מלך ואחריו להכרית זרע עמלק ואחריהן בנין בית הבחירה א"כ למה נענש מפני שקדמה על ידן. זקנים כהוגן שאלו שנאמר ועתה שימה לנו מלך לשפטנו ועמי הארץ הן שקלקלו ואמרו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמתנו: **ענין** שלמה שנאמר עליו שמלך על העליונים שנאמר וישב שלמה על כסא ה' למלך ובסוף על התחתונים כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם וחד אמר תפסח ועזה בהדי הדדי כו'. פי' קורו קערה שאוכל בה: **ירושלמי** היה אומר זה היה חלקי מכל עמלי: והעם בוזזין ונותנין לפניו והוא נוטל חלק בראש: **ת"ר** אוצרות מלכים למלך ושאר ביזה מחצה לעם ומחצה למלך:

דאי ס"ד בת נישואין הואי אחתיה מי הוה שרייה ליה. מכלל קשה לפ"ה שפירש בפ"ק דקידושין (דף כב.) והכאתה אל תוך ביתך מלמד שלא יתלענה במלחמה פי' שלא יבא עליה במלחמה ומשמע מתוך פי' הקונטרס דאפילו ביאה ראשונה אסורה במלחמה עד לאחר כל המעשים כולן וא"כ לא בא דוד על מעבה רק לאחר שנתגיירה וא"כ בת מישואין היא והיכי שריא תמר לאמנון אחתיה היא ועוד דהא אמריגן (שם דף כא.): דלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע משמע שבמלחמה ביאה ראשונה הואי לכך פירש ר"ת התם שלא יתלענה במלחמה בא עליה ביאה שניה ומתלוקת בירושלמי כן רב ושמואל מן הפי' דרב אמר אינה מותרת במלחמה אלא ביאה ראשונה ושמואל אמר אף לא ביאה ראשונה ולא ביאה שניה וזה לשון הירושלמי תרתי מילין אמון אמרין משמיה דרב ולית הכא אמון אמרין משמיה דרב אסור לבא עליה ביאה שניה ואמי אומר לא ביאה ראשונה ולא ביאה שניה וא"כ קשיא לשמואל הך דהכא דכפרשית על כן נראה למימר דתמר לא היתה בת דוד שאמה כבר היתה מעוברת כשבאת למלחמה והא דכתיב (שמואל ב יג) כי כן תלבשנה בתולת המלכים מעילים מתוך שגדלה בחיקו של דוד קרי לה בת מלך:

סוסיס

[1] ויומשחו לה' לנגיד ולצדוק (ח) מקיש לנגיד לצדוק מה צדוק מחצה לו ומחצה לאחיו אף נגיד מחצה לו ומחצה לאחיו וצדוק גופיה מנלן (ט) דתניא רבי אומר [2] והיתה לאהרן ולבניו [א] מחצה לאהרן ומחצה לבניו: **מתני'** [ב] [3] לא ירבה לו נשים אלא שמנה עשרה (י) רבי יהודה אומר מרבה הוא לו ובלבד שלא יהו מסירות את לבו ר' שמעון אומר אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה אם כן למה נאמר לא ירבה לו נשים דאפילו כאביגיל: **גמ'** למימרא דר' יהודה דריש טעמא דקרא ור"ש לא דריש טעמא דקרא והא איפכא שמעינן להו דתניא (ג) [4] אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר [4] לא תחבול בגד אלמנה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר עשירה ממשכנין אותה ענייה אין ממשכנין אותה (ד) ואתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה ואמרינן מאי קאמר הכי קאמר מתוך שאתה ממשכנה אתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה אלמא ר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ורבי שמעון דריש טעמא דקרא בעלמא רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא (ה) ושאני הכא דמפרש טעמא דקרא מה טעם לא ירבה לו נשים משום [3] דלא יסור לבבו ור' שמעון אמר לך מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא א"כ לכתוב קרא לא ירבה לו נשים ולישתוק ואנא אמינא מה טעם לא ירבה (ו) משום דלא יסור לא יסור למה לי אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זו לא ישאנה אלא מה אני מקיים לא ירבה דאפילו כאביגיל הני שמונה עשרה מנלן דכתיב [5] ויולדו לדוד בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינועם היזרעאלית ומשנהו כלאב לאביגיל אשת נבל הכרמלי והשלישי אבשלום בן מעכה והרביעי אדוניה בן חגית והחמישי שפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה אשת דוד אלה ילדו לדוד בחברון וקאמר ליה נביא [6] אם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שית דהוו להו תמני סרי מתקיף לה רבינא אימא כהנה תרתי סרי וכהנה עשרין וארבע תניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר מעשרים וארבע (ז) למאן דדריש וי"ו ארבעים ושמנה הוו תניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר מארבעים ושמנה ותנא דידן מאי טעמיה אמר רב כהנא מקיש כהנה בתרא לכהנה קמא מה כהנה קמא שית אף כהנה בתרא שית והא הואי מיכל אמר רב עגלה זו מיכל ולמה נקרא שמה עגלה שחביבה עליו כעגלה וכן הוא אומר [7] לולי חרשתם בעגלתי וגו' ומי הוו למיכל בני והכתיב [8] ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה אמר רב חסדא עד יום מותה לא היה לה ביום מותה היה לה מכדי בנים היכא קא חשיב להו בחברון ואילו מעשה דמיכל בירושלים הוה דכתיב [9] ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' ותבז ואמר רב יהודה ואיתימא רב יוסף שקלתה מיכל (ח) למיטרפסה אלא אימא עד אותו מעשה היה לה מכאן ואילך לא היה לה והכתיב [10] ויקח דוד עוד פלגשים ונשים בירושלים למלויי שמונה עשר מאי נשים ומאי פלגשים אמר רב יהודה אמר רב [11] נשים בכתובה ובקידושין פלגשים בלא כתובה ובלא קידושין אמר רב יהודה אמר רב (ט) ארבע מאות ילדים היו לו לדוד וכולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלוריות היו וכולן יושבין בקרונות של זהב ומהלכין בראשי גייסות היו והם היו בעלי אגרופין של בית דוד ואמר רב יהודה אמר רב תמר בת יפת תואר היתה שנאמר [11] ועתה דבר נא (י) (על) המלך כי לא ימנעני ממך ואי ס"ד בת נישואין הואי אחתיה מי הוה שריא ליה אלא שמע מינה בת יפת תואר היתה [12] ולאמנון רע ושמו יונדב בן שמעה אחי דוד (יא) (והיה) איש חכם וגו' אמר רב יהודה אמר רב איש חכם לרשעה [13] ויאמר מדוע אתה ככה דל בן המלך ויאמר לו יונדב שכב על משכבך והתחל וגו' עד ועשתה לעיני את הבריה [14] ותקח המשרת ותצוק לפניו אמר רב יהודה אמר רב שעשתה לו מיני טיגון [15] וישנאה אמנון שנאה גדולה מאוד מ"ט אמר ר' יצחק נימא נקשרה לו ועשאתו כרות שפכה וכי נקשרה לו איהי מאי עבדה אלא אימא קשרה לו נימא ועשאתו כרות שפכה איני והא דרש רבא מאי דכתיב [16] ויצא לך שם בגוים ביפיך שאין להן לבנות ישראל לא שער בית השחי ולא בית הערוה שאני תמר דבת יפת תואר הואי [17] ותקח תמר אפר על ראשה (יב) (ואת כתונת) הפסים אשר עליה קרעה תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה גדר גדול גדרה תמר באותה שעה אמרו לבנות מלכים כך לבנות הדיוטות על אחת כמה וכמה אם לצנועות כך לפרוצות על אחת כמה וכמה (יג) אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה גזרו על

היזרעאלית ומשנהו כלאב לאביגיל אשת נבל הכרמלי והשלישי אבשלום בן מעכה בת תלמי מלך גשור. והרביעי אדוניה בן חגית והחמישי שפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה הרי שש וכתיב ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה כלומר שש ושש אחרות הרי י"ח. אמר רב עגלה זו מיכל והא לא היו לה בנים למיכל שנאמר ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה. ואסיקנא עד אותו המעשה שביתהו וקראתו כאחד הרקים (ירושלמי הלכה ד) וזהו ארכיסטס הוו לה בנים מאותו המעשה מתו לה. ולא היה לה ולד עד יום מותה ומפרש בירושלמי (בפירקין הלכה ד) שעל זה הדבר נענשה. פי' מטרופסה חלק חוקה כלומר להתם דינא: **אמר** רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד וכולם בני יפת תואר וכולן מגדלי בלורית היו כו'. פי' בלוריות ציצית של שער (ובנריות דואבה): אמר רב תמר בת יפת תואר היתה שנאמר ותעה דבר נא אל המלך כי לא ימנעני ממך. ואי הות בת נשואין אחתיה מי שריא ליה אלא מלמד שהיה בא עליה דוד בביאותה וילדה (אבשלום ותמר) ואח"כ נתגיירה. וקי"ל כי בתו הבאה מן הנכרית אינה בתו. ויונדב איש חכם מאד. אמר רב חכם ברשעה: דרש רבא ויצא לך שם בגוים ביופיך שלא היה שיער לבנות ישראל לא בבית השחי ולא בבית הערוה. שכב על משכבך והתחל וגו' ותקח את המשרת ותצק לפניו מלמד שעשתה לו מיני טיגון ושנאה אמנון

נימא קשרה לו ועשאתו כרות שפכה תנא גדר גדול גדרה תמר אותה שעה ומה לבנות סתומות כלומר הבתולות הצנועות כך אירע להן לבנות הדיוטות והן פתוחות פרוצות על אחת כמה וכמה: **ייחוד** של

מסורת הש"ס

(א) כ"ב קמג. ע"ז יוד: [ויומשו יח:], ב) [עי' תוספות פסחים פב. ד"ה ר"ש וקנו: ד"ה ותוסס ותוס' וכמיס פב. ד"ה המזבח ובעירובין מח. ד"ה ר' יהודה ותוס' מו"ק כד. ד"ה עגלת], ג) כ"מ קטו., ד) [וע' כ"מ קטו. ולרן ישוב קלח], ה) [קידושין סח: וש"ך], ו) ולמאן דדריש וי"ו מ"ש הוי ותנא דידן כל"ל. רש"ל, ז) [עמ"ש על הגליון בפסחי' מ: בשם ערוך], ח) לקמן מט. קידושין עו:, ט) כ"ל אל, י) [כ"ל ויונדב], כ) [כ"ל יכתמון], ל) [ע"ז לו:], מ) [אלא. רש"ש],

גליון הש"ס

גמ' משום דלא יסור. עיין מ"ש בגליון ביומא דף עב ע"א:

הגהות הב"ח

(ח) גמ' ולצדוק לכהן מקיש נגיד:

לעזי רש"י

פריי"ט [פרי"ט]. מטוגן.

תורה אור השלם

1. וַיַּאֲכִלוּ וַיִּשְׁתּוּ לִפְנֵי יְיָ בַּיּוֹם הַהוּא בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה וַיַּמְלִיכוּ שֵׁנִית לִשְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִיד וַיִּמְשְׁחוּ לַיְיָ לְנָגִיד וּלְצָדוֹק לְכֹהֵן:
דברי הימים א כט כב
2. וְהָיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וְאָכְלוּהוּ בַּמָּקוֹם קָדֹשׁ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יְיָ חֹק עוֹלָם:
ויקרא כד ט
3. וְלֹא יַרְבֶּה לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לּוֹ מְאֹד:
דברים יז יז
4. לֹא תַעֲשֹׁק מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחְבֹּל בֶּגֶד אַלְמָנָה: דברים כד יז
5. וַיּוֹלְדוּ לְדָוִד בָּנִים בְּחֶבְרוֹן וַיְהִי בְּכוֹרוֹ אַמְנוֹן לַאֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֶאלִת: וּמִשְׁנֵהוּ כִּלְאָב לַאֲבִיגָיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמֶלִי וְהַשְּׁלִשִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן מַעֲכָה בַּת תַּלְמַי מֶלֶךְ גְּשׁוּר: וְהָרְבִיעִי אֲדֹנִיָּה בֶּן חַגִּית וְהַחֲמִישִׁי שְׁפַטְיָה בֶן אֲבִיטָל: וְהַשִּׁשִּׁי יִתְרְעָם לְעֶגְלָה אֵשֶׁת דָּוִד אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְדָוִד בְּחֶבְרוֹן:
שמואל ב ג ב-ה
6. וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ וְאֶתְּנָה לְךָ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיְהוּדָה וְאִם מְעָט וְאוֹסִפָה לְךָ כְּהֵנֶּה וְכָהֵנָּה: שמואל ב יב ח
7. וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי הָעִיר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בְּטֶרֶם יָבֹא הַחַרְסָה מָה מְתוּק מִדְּבַשׁ וּמַה עַז מֵאֲרִי וַיֹּאמֶר לָהֶם לוּלֵא חֲרַשְׁתֶּם בְּעֶגְלָתִי לֹא מְצָאתֶם חִידָתִי: שופטים יד יח
8. וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ יֶלֶד עַד יוֹם מוֹתָהּ: שמואל ב ו כג
9. וְהָיָה אֲרוֹן יְיָ בָּא עִיר דָּוִד וּמִיכַל בַּת שָׁאוּל נִשְׁקְפָה בְּעַד הַחַלּוֹן וַתֵּרֶא אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי יְיָ וַתְּבֶז לוֹ בְּלִבָּהּ: שמואל ב ו טז
10. וַיִּקַּח דָּוִד עוֹד פִּלַגְשִׁים וּנָשִׁים מִיְּרוּשָׁלִַם אַחֲרֵי בֹאוֹ מֵחֶבְרוֹן וַיִּוָּלְדוּ עוֹד לְדָוִד בָּנִים וּבָנוֹת: שמואל ב ה יג
11. וְאֲנִי אֶנָּה אוֹלִיךְ אֶת חֶרְפָּתִי וְאַתָּה תִּהְיֶה כְּאַחַד הַנְּבָלִים בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה דַּבֶּר נָא אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יִמְנָעֵנִי מִמֶּךָּ: שמואל ב יג יג
12. וְלְאַמְנוֹן רַע וּשְׁמוֹ יוֹנָדָב בֶּן שִׁמְעָה אֲחִי דָוִד וְיוֹנָדָב אִישׁ חָכָם מְאֹד: שמואל ב יג ג
13. וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה כָּבָה דַּל בֵּן הַמֶּלֶךְ בַּבֹּקֶר הֲלוֹא תַּגִּיד לִי וַיֹּאמֶן לוֹ אַמְנוֹן אֶת תָּמָר אֲחוֹת אַבְשָׁלֹם אָחִי אָנִי אֹהֵב: וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָדָב שְׁכַב עַל מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל וּבָא אָבִיךָ לִרְאוֹתֶךָ וְאָמַרְתָּ אֵלָיו תָּבֹא נָא תָמָר אֲחוֹתִי וְתִכְלְכֵנִי לֶחֶם וְעָשְׂתָה לְעֵינַי אֶת הַבְּרִיָּה לְמַעַן אֶרְאֶה וְאֹכַלְתִּי מִיָּדָהּ: שמואל ב יג ד-ה
14. וַתִּקַּח אֶת הַמַּשְׁרֵת וַתְּצַק לִפָנָיו וַיְמָאֵן לֶאֱכוֹל וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי וַיֵּצְאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָיו: שמואל ב יג ט
15. וַיִּשְׂנָאֶהָ אַמְנוֹן שִׂנְאָה גְדוֹלָה מְאֹד כִּי גְדוֹלָה הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר שְׂנֵאָהּ מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר אֲהֵבָהּ וַיֹּאמֶר לָהּ אַמְנוֹן קוּמִי לֵכִי: שמואל ב יג טו
16. וַיֵּצֵא לָךְ שֵׁם בַּגּוֹיִם בְּיָפְיֵךְ כִּי כְלִיל הוּא בְּהַדְרִי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי עָלַיִךְ נְאֻם אֲדֹנָי אֱלֹהִים: יחזקאל טז יד
17. וַתִּקַּח תָּמָר אֵפֶר עַל רֹאשָׁהּ וּכְתֹנֶת הַפַּסִּים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה וַתָּשֶׂם יָדָהּ עַל רֹאשָׁהּ וַתֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְזָעָקָה: שמואל ב יג יט

---

[1] ויומשחו לה' לנגיד ולצדוק מה צדוק מחצה לו ומחצה לאחיו אף נגיד מחצה לו ומחצה לאחיו וצדוק גופיה מנלן דתניא רבי אומר והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו: **מתני'** לא ירבה לו נשים אלא שמנה עשרה רבי יהודה אומר מרבה הוא לו ובלבד שלא יהו מסירות את לבו ר' שמעון אומר אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זה לא ישאנה אם כן למה נאמר לא ירבה לו נשים דאפילו כאביגיל: **גמ'** למימרא דר' יהודה דריש טעמא דקרא ור"ש לא דריש טעמא דקרא והא איפכא שמעינן להו דתניא אלמנה בין שהיא ענייה בין שהיא עשירה אין ממשכנין אותה שנאמר לא תחבול בגד אלמנה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר עשירה ממשכנין אותה ענייה אין ממשכנין אותה ואתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה ואמרינן מאי קאמר הכי קאמר מתוך שאתה ממשכנה אתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה אלמא ר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ורבי שמעון דריש טעמא דקרא בעלמא רבי יהודה לא דריש טעמא דקרא ושאני הכא דמפרש טעמא דקרא מה טעם לא ירבה לו נשים משום דלא יסור לבבו ור' שמעון אמר לך מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא א"כ לכתוב קרא לא ירבה לו נשים ולישתוק ואנא אמינא מה טעם לא ירבה משום דלא יסור לא יסור למה לי אפילו אחת ומסירה את לבו הרי זו לא ישאנה אלא מה אני מקיים לא ירבה דאפילו כאביגיל הני שמונה עשרה מנלן דכתיב ויולדו לדוד בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינועם היזרעאלית ומשנהו כלאב לאביגיל אשת נבל הכרמלי והשלישי אבשלום בן מעכה בת תלמי מלך גשור והרביעי אדוניה בן חגית והחמישי שפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה אשת דוד אלה ילדו לדוד בחברון וקאמר ליה נביא אם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שית דהוו להו תמני סרי מתקיף לה רבינא אימא כהנה תרתי סרי וכהנה עשרין וארבע תניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר מעשרים וארבע למאן דדריש וי"ו ארבעים ושמנה הוו תניא נמי הכי לא ירבה לו נשים יותר מארבעים ושמנה ותנא דידן מאי טעמיה אמר רב כהנא מקיש כהנה בתרא לכהנה קמא מה כהנה קמא שית אף כהנה בתרא שית והא הואי מיכל אמר רב עגלה זו מיכל ולמה נקרא שמה עגלה שחביבה עליו כעגלה וכן הוא אומר לולי חרשתם בעגלתי וגו' ומי הוו למיכל בני והכתיב ולמיכל בת שאול לא היה לה ולד עד יום מותה אמר רב חסדא עד יום מותה לא היה לה ביום מותה היה לה מכדי בנים היכא קא חשיב להו בחברון ואילו מעשה דמיכל בירושלים הוה דכתיב ומיכל בת שאול נשקפה בעד החלון ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' ותבז ואמר רב יהודה ואיתימא רב יוסף שקלתה מיכל למיטרפסה אלא אימא עד אותו מעשה היה לה מכאן ואילך לא היה לה והכתיב ויקח דוד עוד פלגשים ונשים בירושלים למלויי שמונה עשר מאי נשים ומאי פלגשים אמר רב יהודה אמר רב נשים בכתובה ובקידושין פלגשים בלא כתובה ובלא קידושין אמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד וכולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלוריות היו וכולן יושבין בקרונות של זהב ומהלכין בראשי גייסות היו והם היו בעלי אגרופין של בית דוד ואמר רב יהודה אמר רב תמר בת יפת תואר היתה שנאמר ועתה דבר נא (על) המלך כי לא ימנעני ממך ואי ס"ד בת נישואין הואי אחתיה מי הוה שריא ליה אלא שמע מינה בת יפת תואר היתה ולאמנון רע ושמו יונדב בן שמעה אחי דוד (והיה) איש חכם וגו' אמר רב יהודה אמר רב איש חכם לרשעה ויאמר מדוע אתה ככה דל בן המלך ויאמר לו יונדב שכב על משכבך והתחל וגו' עד ועשתה לעיני את הבריה ותקח המשרת ותצוק לפניו אמר רב יהודה אמר רב שעשתה לו מיני טיגון וישנאה אמנון שנאה גדולה מאוד מ"ט אמר ר' יצחק נימא נקשרה לו ועשאתו כרות שפכה וכי נקשרה לו איהי מאי עבדה אלא אימא קשרה לו נימא ועשאתו כרות שפכה איני והא דרש רבא מאי דכתיב ויצא לך שם בגוים ביפיך שאין להן לבנות ישראל לא שער בית השחי ולא בית הערוה שאני תמר דבת יפת תואר הואי ותקח תמר אפר על ראשה (ואת כתונת) הפסים אשר עליה קרעה תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה גדר גדול גדרה תמר באותה שעה אמרו לבנות מלכים כך לבנות הדיוטות על אחת כמה וכמה אם לצנועות כך לפרוצות על אחת כמה וכמה אמר רב יהודה אמר רב באותה שעה גזרו על

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ד מהל' ממרדין הל' יד:]
מח ב מיי' פ"ג מהל' מלכים הלכה ג סמג לאוין רכב:
מט ג מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג לאוין קפח טוש"ע מ"מ סי' לז סעיף יד:
נ ד מיי' פ"ד מהלכות מלכים הלכה ד ועיי' בכ"מ ובמ"מ בפ"ז מהל' אישות הלכה ד:

מוסף רש"י

והיתה לאהרן ולבניו. כלאם הפנים כתיב, וכהן טובל ממלה כדאמרינן בפרק יומא (יח:) וטובל מלה אחת משני חלות של עצרת ואחרנא לו חמש ממעשה לחם הפנים והתם תפרים לה דפלגא היא (ע"ז יז:). **ואתה משיאה שם רע.** שאתה יולא ונכנס אצלה שחרית וערבית (ב"מ קטו.). **ור' שמעון דריש טעמא דקרא.** דטעמא מאי אמר רחמנא לא תחבול בגד אלמנה, מפני שאתה צריך להחזיר לה עבוטה לערב ומתוך כך שאתה יולא ונכנס תמיד אצלה שחרית למשכן וערבית להחזיר, אתה משיאה שם רע בשכנותיה (קדושין שם:). **מכדי בעלמא דרשינן טעמא דקרא.** אע"ג דלא מפרש טעמא, כדאוקימנא גבי חובל (ב"מ קטו.), (פסחים נז:). **גמולה למיטרפסה.** גמולה כמוריס היו לדוד בחיילותיו ולא היו בניו (קדושין עו:). **בני יפת תואר.** נשים שלקחו אנשי ישראל במלחמה כדכתיב והכאתה אל תוך ביתך, ומתוך כך היו נוהגים במשפטי העובדי כוכבים (שם, וכביי"ל לקמן מט:), ומגדלי בלוריות. מאמורי ערפס (קדושין שם) כמשפטי העכו"ם כדי שיילפו בעלי אומה ויפחדו מהן (לקמן מט:). **כי לא ימנעני ממך.** שמותרת אני לך. לפי שנתעברה בי אמי כשהיא נכרית יפת תואר שלקחה דוד במלחמה, ומי שיש לו בת אז אין כן מן שפחה אינו כנו לכל דבר (שמואל ב יג יג). **באותה שעה.** מעשה אמנון ותמר (ע"ז לו:).

רבינו חננאל

וימשחהו ה' לנגיד ולצדוק הכהן מקיש נגיד לכהן וכתיב בכהן והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו כך מחצה למלך ומחצה לעם: **מתני'** לא ירבה לו נשים אלא י"ח כו' למימרא דר' יהודה דריש טעמא דקרא ואסור לרבות משום חשש מסירות. ורבי שמעון אוסר אפי' אינן מסירות והא בסוף פרק המקבל שדה מחבירו איפכא שמענא להו ושנינן בעלמא ר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ושאני הכא דמפרש כו'. י"ח מנא לן ויולדו לדוד בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינועם